INVALIDILIITTO RY
Asiantuntijalausunto

04.11.2026

Viite: TRAFICOM/506766/03.04.03.00/2026

Asia: Lausuntopyyntö kuorma- ja linja-auton kuljettajien perustason ammattipätevyyskoulutuksen teoriakoetta koskevasta määräysluonnoksesta

Invalidiliitto ry on valtakunnallinen järjestö, joka edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten sekä toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on noin 22 000 henkilöjäsentä ja 136 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua määräysluonnoksesta. Invalidiliitto tarkastelee sitä erityisesti fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden turvallisen ja yhdenvertaisen matkustamisen sekä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisten ammattipätevyyden suorittamismahdollisuuksien näkökulmasta.

Invalidiliitto pitää tärkeänä, että ammattipätevyyskokeen järjestämisessä yhdistyvät kokeen luotettavuus, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus. Vamma tai toimintaeste ei saa muodostaa tarpeetonta estettä ammattipätevyyden hankkimiselle. Tämä edellyttää saavutettavia koejärjestelyjä, yksilöllisiä kohtuullisia mukautuksia sekä välttämättömien apuvälineiden ja kommunikointimenetelmien käytön mahdollistamista. Vilpillisen menettelyn ehkäiseminen on perusteltu tavoite, mutta sitä koskevat järjestelyt on toteutettava vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset mahdollisuudet turvaten. Samalla teoriakokeella tulee varmistaa, että linja-autonkuljettajalla on riittävä osaaminen vammaisten ja toimintaesteisten matkustajien turvalliseen ja yhdenvertaiseen kuljettamiseen.

2 Kokeeseen ilmoittautuminen

Välttämättömien apuvälineiden salliminen

Invalidiliitto esittää, että määräyksessä tai kokeen järjestämistä koskevissa ohjeissa täsmennetään, ettei henkilökohtaisten tavaroiden kielto koske vamman tai toimintaesteen vuoksi välttämättömiä näkemisen, kuulemisen, liikkumisen tai kommunikoinnin apuvälineitä.

Apuvälineiden sallimista ja niiden käyttöedellytysten selvittämistä koskevien menettelyjen tulee olla selkeitä, ennakoitavia ja oikeasuhtaisia. Tiedonsiirto- tai tallennusominaisuuksia sisältävien apuvälineiden käyttö tulee arvioida yksilöllisesti siten, että kokeen luotettavuus turvataan rajoittamatta tarpeettomasti välttämättömän apuvälineen käyttöä.

3 Teoriakokeen suorittaminen

Yksilölliset koejärjestelyt ja kohtuulliset mukautukset

Invalidiliitto esittää, että määräyksessä tai kokeen järjestämistä koskevissa ohjeissa täsmennetään yksilöllisten koejärjestelyjen ja kohtuullisten mukautusten hakeminen, myöntämisperusteet ja toteutus.

Mukautusten tulee perustua henkilön toimintakykyyn ja yksilöllisiin tarpeisiin sekä mahdollistaa osaamisen yhdenvertainen osoittaminen alentamatta kokeen vaatimustasoa.

4 Suullinen teoriakoe

Invalidiliitto esittää, että pidennetty vastausaika mahdollistetaan vamman tai toimintaesteen vuoksi tarvittaessa myös digitaalisessa teoriakokeessa ilman edellytystä suullisesta suoritustavasta. Lisäajan tarve ja kokeen suoritustapa tulee arvioida yksilöllisesti siten, että henkilö voi osoittaa osaamisensa kokeen vaatimustasoa alentamatta.

5 Tulkin käyttö suullisessa teoriakokeessa

Vammaan perustuvat tulkkaustarpeet

Invalidiliitto pitää myönteisenä terveydelliseen perusteeseen liittyvän tulkkauspoikkeuksen säilyttämistä. Poikkeuksen hakeminen ja myöntämisen edellytykset tulee kuvata selkeästi kokeen suorittajille annettavissa ohjeissa.

Määräyksen sisäinen viittaus

Invalidiliitto kiinnittää lisäksi huomiota määräysluonnoksen kohdassa 5 olevaan virheelliseen viittaukseen. Kuuroutta ja viittomakielistä äidinkieltä koskeva viittaus tulee korjata muotoon ”4 kohdan 3 alakohdan b alakohta”.

6 Teoriakokeen sisältö ja arviointi

Vammaisuuteen liittyvän osaamisen näkyminen teoriakokeessa

Lain liikenteen palveluista (320/2017) 29 §:n mukaan linja-autonkuljettajien perustason ammattipätevyyden yhteydessä toteutetaan asetuksen (EU) N:o 181/2011 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu vammaisuuteen liittyvää tietoisuutta lisäävä koulutus. Invalidiliitto pitää myönteisenä tämän osaamisen huomioimista sääntelyssä. Teoriakokeen kysymykset perustuvat EU-sääntelyn osaamistavoitteisiin, määräysluonnoksessa direktiivin (EU) 2022/2561 liitteeseen I.

Asetuksen liitteen II a kohdan koulutus kattaa fyysiset, sensoriset ja näkymättömät vammat sekä oppimisvaikeudet, asianmukaisen suhtautumisen matkustajiin, matkustamisen esteet, avustavat koirat, kommunikoinnin ja odottamattomat tilanteet.

Määräysluonnoksessa edellytetään vähintään yhtä kysymystä jokaisesta aihepiiristä. Tämä ei kuitenkaan yksin varmista vammaisuuteen liittyvän osaamisen arviointia, jos aihepiiri sisältää muitakin osa-alueita.

Invalidiliitto esittää, että määräyksen 6 kohtaa ja kysymysjakaumaa täsmennetään siten, että asetuksen liitteen II a kohdassa tarkoitettua osaamista arvioidaan nimenomaisesti useammalla käytännönläheisellä kysymyksellä. Erityisesti fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten matkustajien turvallisen, esteettömän ja saavutettavan matkustamisen tulee näkyä arvioinnissa konkreettisesti.

Matkustajien turvallisuus, asiakaspalvelu ja toiminta hätätilanteissa

Kuljettajan tulee tunnistaa vammojen ja toimintaesteiden vaikutukset matkustajan tarpeisiin, turvallisuuteen ja avustamiseen sekä matkustamisen fyysiset, viestinnälliset, asenteelliset ja organisatoriset esteet. Osaamiseen kuuluvat asianmukainen kohtaaminen ja kommunikointi sekä avustavaa koiraa käyttävän matkustajan huomioiminen.

Teoriakokeessa tulee arvioida tietoja, joita tarvitaan esteettömyysratkaisujen ja apulaitteiden turvalliseen käyttöön, liikkumisen apuvälineiden käsittelyyn ja kiinnittämiseen sekä ennakoivaan, yksilölliset tarpeet huomioivaan ajotapaan. Kuljettajan tulee tunnistaa avustamis- ja evakuointitarpeet sekä toimia turvallisesti myös odottamattomissa tilanteissa, ulkoisissa turvallisuusuhissa ja hätä- ja

onnettomuustilanteissa, kun matkustajan liikkuminen, kommunikointi tai muu toimintakyky on rajoittunut.

Osaaminen liittyy myös matkustajien turvallisuuteen ja mukavuuteen (1.6), kuljetussäännöstöön, liikenne- ja työtapaturmariskeihin, fyysisten riskien ehkäisyyn, hätätilanteiden arviointiin sekä asiakaspalveluun ja käyttäytymiseen. Invalidiliitto esittää, että osaamista arvioidaan näidenkin tavoitteiden yhteydessä eikä vain yhdessä aihepiirissä.

Invalidiliitto on korostanut taksinkuljettajien koulutusta koskevissa lausunnoissaan kuljettajan osaamisen merkitystä fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten matkustajien turvallisuudelle. Sama lähtökohta tulee huomioida linja-autonkuljettajien koulutuksessa ja osaamisen arvioinnissa.

Ehdotus määräystekstin muotoiluksi

”Henkilöliikenteen teoriakokeessa arvioidaan asetuksen (EU) N:o 181/2011 liitteen II a kohdassa tarkoitettua vammaisuuteen liittyvää tietoisuutta sekä direktiivin (EU) 2022/2561 liitteen I osaamistavoitteisiin sisältyvää vammaisten ja liikuntaesteisten matkustajien turvallista kuljettamista koskevaa osaamista. Näitä arvioidaan osana kokeen 30 kysymystä useammalla käytännönläheisellä kysymyksellä eri osaamistavoitteiden yhteydessä.”

YK:n vammaisyleissopimuksen mukaiset velvoitteet

YK:n vammaisyleissopimuksen 5 artikla edellyttää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden turvaamista sekä tarvittavien kohtuullisten mukautusten toteuttamista. Sopimuksen 9 artikla edellyttää yhdenvertaisen pääsyn varmistamista muun muassa kuljetukseen sekä esteettömyyskysymyksiä koskevaa koulutusta asianomaisille tahoille. Näitä velvoitteita täydentävät 8 artiklan määräykset tietoisuuden lisäämisestä ja 20 artiklan määräykset henkilökohtaisen liikkumisen turvaamisesta. Koulutuksen ja teoriakokeen riittävä ja monipuolinen osaamisen arviointi sekä yhdenvertaiset koejärjestelyt edistävät näiden velvoitteiden toteutumista.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 04.11.2026

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Laura Andersson
johtaja, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Lisätietoja: Sinikka Winqvist, asiantuntija, liikenne ja yrittäjyys
sinikka.winqvist@invalidiliitto.fi 044 765 0633